

עקבות בחול

... על הכל חשבנו-פרט לפלישה לסיני...

הזאת. הוא מורה בחייו האזרחיים. זה טוב. הוא יכתוב את הרויחים. מורה הרי חייב לדעת לעשות קיום ישרים. אני יושב ליד הנהג. גוסעים.

גם גיפ, גם זחל

מי שכבר היה פעם במלחמה הוא למוד נסיון. במלחמת העצמאות היינו צוציקים. אמרו לנו לעלות למכונות — עלינו; לרדת — ירדנו; כשאמרו קדימה — הלכנו; לסגת — רצנו; כשהעניינים הלכו בסדר שרנו; **כשגרדו יצא ללטרון וחזר משם בדיוק חצי** — בכינו כמו ילדים קטנים. וכשכל העולם דיברו על הכרות המדינה לאחר אלפיים שנה, נודע לנו הדבר באחור של שבועיים וגם או רק שאלנו אם עכשיו יתנו חופש.

זה היה לפני שמונה שנים. בינתיים התבררנו קצת (גם המדינה וגם אני). למדינה יש סילונים, תותחים וטנקים. יש לה כנראה כל כך הרבה עד שלי נתנו גם זחל וגם גיפ. בזחל יש לי מקלע, בגיפ — „עוזי“. אולם למרות כל הנסיון אינני יודע מה עושים במלחמה אחת עם שני כלי רכב. החלטתי לפתוח במלחמה בגיפ. זה נוח יותר. מה שיהיה הלאה — נחיה ונראה. אם נחיה בסח גם נראה.

בשבוע שעבר עוד היה הגיפ שייך לסוכנות היהודית. עכשיו הוא מוסווה בכוח עד שבק שי רואים משהו מבעד לשמשה הקדמית. הדלתות הוסרו ממנו כדי שאפשר יהיה לקפוץ החוצה. מלפנים קשורה אליו רשת הסהאה (אותה פורשים עליו רק בחגיגה).

אבל משהו חסר. לפתע מתברר לי דבר שלא חשבתי עליו מאז שגויסתי, בשבוע שעבר, ועד לרגע זה. פשוט לא היה פנאי לחשוב בימים האחרונים. אבל במשך עשרת החדשים האחרונים כמעט לא עבר יום בלי שהיה לי ויכוח עם איוה חבר על מלחמה ושלום. רצה ותגמול, חיים ומות. ועכשיו אני בתוך העניינים וכמעט לא הרגשתי בזה. יענקלה, אני אומר לעצמי, ברגע זה מתחילה ההרפתקה הגדולה ביותר בחייך. ואם לא אכפת לך, ארוני, אתה פולש עכשיו למצרים. זהו זה. צריך שתהיה לך תחושה היסטורית.

אני מצמידי, איפוא, את ה„עוזי“ בין הברכיים פותח את תיק המסות, שולף מפה (ניצנה 100000 : 1), פורש אותה, מזהה את עצמי בשטח תוך כדי נסיעה, פותח את הפנקס ורושם:

יום שלישי, 30 באוקטובר 1956, שעה 10 ועשר דקות. ברגע זה חצינו את הגבול הבינלאומי מישראל למצרים.

יש לי ויזה לפאריס

פקורת התזווה נתקבלה הבוקר ב'09.36. שלוש דקות לאחר מכן החל הגדוד לנוע. חצי שעה בסך הכל מאז שיצאנו! ולי נדמה כאילו שאני בדרך כבר... השד יודע כמה זמן. דבר מוזר מאד הזמן הזה. לא ידעתי שאפשר לזחוס כל כך הרבה עניינים לשעות ולימים מועטים כל כך. דומה, שמאז שגויסתי כבר הלפו יובלות.

אך לאמיתו של דבר היה זה רק ביום חמישי שעבר, 25 באוקטובר, בשעה חמש אחר הצהריים. שני חילים (ילדים בני 18) נקשו על הדלת, שאלו לשמי ואמרו לי להתייצב מיד במקום המפגש בעיר. נסלתי בידי את צדהקריאה שהשאירו לי ולפתע ידעתי — זאת המלחמה. לבשתי בגדי חאקי, ארזתי בתרמיל קטן כלי רחצה, כמה זוגות גרביים, תחבושת קרב, שכנעתי את בני הבית כי זהו רק תרגיל כוננות ולאחר רבע שעה הייתי בדרך. במקום המפגש כבר נאספו רוב קציני הגדוד. שני אוטובוסים המתינו לנו. עלינו ונסענו למחנה. אף אחד לא ידע מה העניינים.

בדרך ניסינו לנחש את העומד להתחולל. שזה „משהו“ היה ברור. העלינו מאה אסטרותיות. הכל — פרט לפלישה לסיני.

במחנה הלכנו לשק"ם כדי לשמוע חדשות ברדיו. כאן פגשתי לראשונה ברותי, קצינת ח"ן בחטיבה. היא ישבה בין החברה וכל אחד כיבד אותה בחפלים של השני. ורותי סיפרה: מה שהיא עשתה בזמן האחרון ומה שהיא חושבת לעשות בעתיד, את מי פגשה מהחברה ומי נעלם מהאופק, מה שהיא אוהבת ומה שהיא לא כל כך אוהבת, איך סטורגים סודר והעיקר — שלא אכפת לה כלום אבל בדיוק ביום ראשון היתה צריכה להתחיל ללמוד באוניברסיטה, או דוקא עכשיו, שבועיים לאחר שהשתחררה מהצבא, מגייסים אותה שוב, ואולי זה לא מרגיז?

יענקלה, המ"מ, נכנס לפעולה. „את רואה אותו“, הוא מצביע עלי, „יש לו היתר יציאה, ויזות לכל ארצות אירופה וכרטיס טיסה ישר לפאריס ביום שני הבא.“

„מה אתה עושה בחיים האזרחיים?“ שואלת רותי ומזכה אותי במכס של התפעלות והערצה.

„יש לו בית חרושת“, מקדים אותי יענקלה. „בית חרושת למה?“ „קפיצים, מיטות ומזרונים.“

רותי משמיעה אנחה עמוקה. „ויוה פריס, ובאירון.“

„ככה זה“, אני אומר בניעימה רצינית ככל האפשר, „צריך להשלים עם הגורל כמו שהוא.“ מי יודע לאיזה רכוש נוסף עוד הייתי עשוי להגיע אם לא היה מופיע הרץ שמסר: המגיד קורא לך.

המגיד הודיע שקבע סיור לשעה אחת אחר הצות.

שני טירונים במשרד

חיפשתי מקום לשינה לשעתיים שנותרו עד לסיור. איכשהו התארגנתי במשרד (בעזרת לוח של שולחן, ושמיכה שהיתה פרושה עליו כמפה). סמוך לחצות נסתיימה העבודה במשרד. כיביתי את האור, שכבתי כעשר דקות בלי שהצלחתי להרדם ואו בא השלישי, הדליק את החשמל והתחיל לכתוב צויקריאה נוספים. החדר נחמלא אנשים ורעש. לגסות להרדם — לא בא בחשבון. אני מודקף ומוציא את הסיגריות שלי מהכיס. לידי על הארץ מתפרקים שני טירונים, שעונים אל הקיר.

„מעשנים?“

אחד „תודה כן“, האחר „תודה לא.“

„תגידו, אולי אתם הייתם היום ב„ביאליק 17?“

„אנחנו לא חילקנו צוים באיזור הזה.“

„עובדים קשה היום, מה?“

„איראפ. זה כלום נגד האימונים שהיו לנו בזמן האחרון. לחלק צוים זה סתם טיולים.“

„שיפשוף רציני במחנה, הה?“

„ועוד איך. מוצאים את הנשמה. הכל בריצה.“

הסתכלתי בשעוני. השעה היתה שתיים-עשרה ושלושים. קמתי ונעלתי את נעלי.

אומרים שההיסטוריה חוזרת על עצמה. יכול להיות. אבל שהמלחמות חוזרות על עצמן — זה בטח. ועכשיו בקשר אלי. אני אינני רימארק (לצערי הרב), ומערכת ארבעה ימים איננה מלחמת ארבע שנים (לשמחתי הגדולה). אבל חוץ מזה באמת לא היה שם שום דבר חדש. אז למה אני כותב? כדי שתראו שזה תמיד אותו דבר; רק וריאציה גוספת על הנושא הישן של מלחמה ומות. זאת, בעצם, כל ההקדמה. אני חושב שהסברתי עד כאן את הרקע הכללי מבחינה היסטורית, איסטרטגית, סיפורית ואישית.

אבל אני רוצה עוד להוסיף את תרומתי הצנועה להבהרת כמה מושגים, כדי שתהיו אתי על גל משותף, כשתתחילו לקרוא.

הגדרה: זחו גדוד מילואים בחטיבת שריון.

יענקלה: תאמינו או לא, אבל בגדוד שלנו כמעט כל אחד שמו יענקלה. לכן קראתי בשם זה לכל החברה, כולל אותי. בסיכומי של עניין הרי כולם מצטרפים לאתו חשבון, גם יענקלה שרץ לאסוף לעצמו שלל וגם יענקלה האומר: „במלחמה נהרגים אנשים. לא באתי הנה כדי להרויח משהו.“ בכל זאת אני מקוה שלא תתבלבלו ביניהם.

גבר: זהו שם דבר בצה"ל שפירושו לוחם עסוי ללא חת, בלי רגשות ובלי תסביכים; מין אביר נועז עם קסוקשים של סכרס. (רק אחרי שהוא מת מתגבר תמיד שהשאר עובדן של שירים ליריים ובכלל היתה לו נשמה עדינה). אבל אני חושב שאפילו לגבר הכי גברי בטולם יש תמיד לב חי מתחת למחמה וכותב ר ק על ההצלחות, בני תקלות וגלי צרות — אז זאת בהמה או אָל או מסומטס או בלופר.

אמת: אם כותבים על מישהו אשר שמו הנס, כי קוראים לו יענקלה — זה לא שקר; אם צצים לך כל מיני רעיונות כשאתה רואה אדם שהמעיים שלו מונחים על ידו, ואתה שם את המחשבות הללו בפיהם של שני יענקלך ועושה מזה דיאלוג — זה גסיון לא שקר; אבל אם אתה מתאר מלחמה וכותב ר ק על ההצלחות, בני תקלות וגלי צרות — אז זאת איננה אמת. אפילו לא חצי אמת.

לויאליות: אם אתה שונא את המלחמה, אם הנך סבור כי המלחמות אינן תופעות טבעיות ועל כן אינן מחויבות המציאות, ואם אתה מקבל צורתנועה, הולך ועושה כל מה שמטיילס עליך. כמיטב יכולתך — אז, נדמה לי, אתה יכול לקרוא לעצמך לויאלי, ומוותר לך אחר כך להביע את דעתך על המלחמה, במקרה... במקרה שלא נשארת קבור שם. (אם אתה באמת אומר לעסוק במשהו מעין זה, כגון תאור המלחמה, אז רצוי שתזדרז כדי שתפסיק לגמור את הכתיבה נגד המלחמה האחרונה לפני שתתחיל המלחמה הבאה, שבה תשתתף שוב מפני שאתה אדם לויאלי, עם אחריות לאומית, מצפון ציבורי ופרינציפליס, וזאת למרות שאתה שונא מלחמות והנך סבור כי... וכו' — ר' לעיל).

ג'יפ יש ארבעה מקומות. ליד ההגה יושב יעקב. בן 47 שעלה לארץ מוינה לפני 18 שנה. עכשיו יש לו סוף-סוף רובה. אתמול אחר-צהריים התייצב אצלי.

- „מר קצין“, הוא אומר, „אמרו לי לבוא אליך. אני הנהג שלך.“
- „בסדר, מה שמך?“
- „יעקב, מר קצין.“
- „מצויין. לי קוראים יענקלה. ותפסיק לקרוא לי מר קצין. אף פעם לא היית בצבא?“
- „אף פעם לא, מפני שאני חולה. גם עכשיו לא הייתי צריך לבוא. אבל כשגייסו את הגיפ שאני עובד עליו, התנדבתי גם אני.“
- „טוב, ציוד קיבלת? וגשק...?“
- „ציוד אני לא צריך, הבאתי את הכל מהבית, בנשק אני לא יודע להשתמש. לא למדתי.“
- „אפילו לא ברובה?!“
- „אני משוחרר ממילואים בגלל המחלה שלי.“
- „קח לך רובה, ותבקש ממישהו שיסביר לך איך משתמשים בו.“
- „כן, מר קצין.“
- „יענקלה, אמרתי לך, יעניק'לה!“

על המושב האחורי וסביבו מוערמים תרמילים, תיקים, כובעי פלדה, כלי התחפרות, שמיכות צמר הגפן והכר של הנהג וה„משרד“ (ניירות, עפרונות, ספסי דו"חים, סיכות — הכל ביחד בתוך ארגו תחמושת קטן). איך שהוא נדחק עוד העוור שלי בתוך כל הכבודה

למשה רבנו לא היו מצפן, מפות ומשקפות

את רואה את הבחור הזה? יש לו היתר יציאה, ויזות לכל ארצות אירופה